

1 Innehåll

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	6
2.3 Synergier med andra svenska strategier	7
3. Resultatredevisning	8
3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå	8
3.2 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och utveckling av marknadsekonomi	10
3.2.1 Mål 1.1: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s krav för att ingå och tillämpa associeringsavtal, inklusive fördjupade frihandelsområden (AA/ DCFTA)	10
3.2.2 Mål 1.2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag	11
3.3 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat	12
3.3.1 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång, i enlighet med europeisk standard	12
3.3.2 Mål 9: Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer, inklusive främjande av fria val.....	13
3.3.3 Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inkl. EU:s strategi för jämställdhet) och icke-diskriminering.....	14
3.4 Stödområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar.....	16
3.4.1 Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi.	16
3.4.2 Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi.	16
4. Implikationer.....	17

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Strategirapportens syfte är att rapportera Sidas strategigenomförande till regeringen. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnern möten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som Sida vill lyfta till UD.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna rapport använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Denna rapport använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

Trafikljusbedömningar

Trafikljusen är ett signalsystem som sammanfattar och motiverar Sidas nulägesbedömning av strategigenomförandet. Olika aspekter av strategigenomförandet bedöms i strategirapporten för att ge en bild av trender i utvecklingen och relevansen av verksamheten. Bedömningen består av ett färgsatt trafikljus samt en motivering.

Trafikljus för utvecklingstrend

Grön: Utvecklingen går framåt	Gul: Utvecklingen har ingen tydlig riktning	Röd: Utvecklingen går bakåt
I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten framåt.	I förhållande till strategimål/strategi har utvecklingen i kontexten ingen tydlig riktning.	I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten bakåt.

Strategin och dess strategimål anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för utvecklingstrend används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender i de kontexter och tematiska områden där Sida är aktiv.

Sidas insatser och aktiviteter kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men trender handlar om större, komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Effekten av Sidas arbete bedöms alltså inte i detta trafikljus.

Trafikljus för portföljens relevans

Grön: Portföljen är relevant	Gul: Portföljen är delvis relevant	Röd: Portföljen är inte relevant
Portföljen svarar upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat enligt insatsernas mål.	Portföljen svarar delvis upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat för en större del av insatsernas mål.	Portföljen svarar inte upp mot behoven i kontexten, strategins mål och/eller uppnår inte resultat enligt insatsernas mål.

Sida utvecklar och anpassar löpande strategiportföljerna för att upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj. Sida anpassar portföljen genom att förhålla sig till utvecklingsutmaningar i respektive kontext, aktuell styrning samt genom att säkerställa att insatser och aktiviteter bidrar eller förväntas bidra till resultat. Trafikljusbedömningen beaktar och utgår från dessa tre aspekter.

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling

1. Länderna uppfyller i högre grad uppfyller EU:S krav för (AA/ DCFT A). (ÖP)
2. Konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Utveckling

Relevans

Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat

3. En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet
4. Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet och minskad korruption
5. Ett mer effektivt rättsväsende i enlighet med europeisk standard
6. Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel
8. Ett mer pluralistiskt civilt samhälle
9. Förbättrade förutsättningar för demokratiskt ansvarsutkrävande och deltagande
10. Friare och mer oberoende media
11. Åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering
12. Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att utforma sina liv
13. Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna

Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

14. EU:s regelverk och int. överenskommelser för miljö, klimat och energi
15. Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle
16. Mer hållbar samhällsservice som vatten och avlopp, avfallshantering, energi

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp: 10 555 MSEK ³	Utbetalat belopp hittills: 10 620 ⁴ MSEK, varav 84,8 MSEK i Armenien ⁵	Antal insatser 2021 12

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Under tiden som rapporten sammanställdes, invaderade Ryssland Ukraina. Invasionen och den bredare säkerhetskrisen har inte lett till några större reaktioner från Armenien. Armeniens starka beroende av Ryssland präglar en mycket försiktig regeringslinje. Kritik har framförts av civilsamhällesföreträdare men denna är nedtonad och blandas med viss bitterhet över upplevd brist på stöd från väst under kriget över Nagorno-Karabach. Effekter på den armeniska ekonomin väntas då denna är nära länkad den ryska. Ryssland är Armeniens största handelspartner och exportland. Minskade remitteringar från miljoner gästarbetare är att vänta när sanktioner slår mot den ryska ekonomin och den ryska rubeln faller i värde vilket i sin tur bedöms leda till minskad efterfrågan och konsumtion.

Nyval hölls i juni 2021 efter månader av inrikespolitisk turbulens. Valutgången ledde till en majoritetsröst för det styrande partiet (på plats sedan den fredliga revolutionen 2018). Valen bedömdes av internationella observatörer som demokratiska. Vissa framsteg har också gjorts när det gäller stora strukturella reformer inom rättsväsende, anti-korruption, offentlig styrning och förvaltning, men det råder fortfarande många utmaningar inom området demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Diskriminering av kvinnor är vanligt, likaså våld i nära relationer och samhällsklimatet är exkluderande för HBTQI-personer.

Det i augusti 2021 antagna regeringsprogrammet för 2021-2026 markerade en fortsättning på en ambitiös reformagenda, inklusive reformer inom bland annat rättsväsendet och polisen. Även om Armeniens konstitution och annan lagstiftning innehåller en ambition att garantera alla individers mänskliga rättigheter, finns det problem som hindrar många människor från att åtnjuta dessa rättigheter, såsom bristande rättssäkerhet, utbredd korruption och svaga demokratiska institutioner. Flera av dessa områden kommer att vara beroende av en konstitutionell reformprocess.

Armenien rankades 67:e i rättsligt oberoende bland 141 länder i Global Competitiveness Report (jämfört med 106 ranking 2016) och har förbättrat sin kamp mot korruption. Enligt EIU:s demokratiindex 2021 registrerades en förbättring för Armenien jämfört med 2020. Armenien är på 89:e plats i dess globala ranking (samma som 2020), två platser över grannlandet Georgien.⁶ Det extrautlysta parlamentsvalet gav den sittande premiärministern och partiet Civil Contract ett starkt offentligt mandat och viss stabilitet efter en period av turbulens och missnöje. Detta gjorde det möjligt för regeringen att fortsätta sitt demokratiska reformprogram. Trots reformarbetet kvarstår oron för Armeniens demokrati. Rättsväsendets oberoende är fortfarande ifrågasatt och oppositionen är marginaliserad. Mediefriheten bedöms fortfarande vara partiell och de senaste restriktionerna⁷ mot mediaaktörer och yttrandefriheten har inte lett till några omfattande mediereformer och skapat hinder för oberoende medier i landet. Det finns också en ökande oro för Rysslands inflytande i Armeniens lagstiftningsprocess i efterdyningarna av kriget. Trenden med växande desinformation,

³ Totalt strategibelopp för hela den regionala reformstrategin

⁴ Inklusive utfall som under 2021 betalades ut mot Strategi för reformsamarbete med Västra Balkan och Turkiet 2021-27

⁵ Avser utbetalat belopp på finansieringskod Armenien (2021)

⁶ EIU Democracy Index 2021

⁷ M. Baghdasaryan, "Armenia's New Digital Disinformation Bills Threaten Free Speech and Press Freedom", Center for International Media Assistance, retrieved 15 November 2021, <https://www.cima.ned.org/blog/armenias-new-digital-disinformation-bills-threaten-free-speech-and-press-freedom/>

hatretorik och manipulation av innehåll och demokratiska värderingar pekar ytterligare på behovet av lagstiftningsinitiativ eller ändringar som skulle ge viss insyn i medieägandet.

Sidas multidimensionella fattigdomsanalys, som genomfördes 2020, visar att fattigdomen i Armenien främst är koncentrerad till möjligheter och val, röst och makt och mänsklig säkerhet. I de diskriminerade grupperna är kvinnor, HBTQI-personer, äldre och funktionshindrade de mest utsatta. Inriktningen och fokus täcker inte alltid dessa grupper och Sida behöver i dialog med partners säkerställa att fattigdomsdimensionen säkerställs. En stor andel av Armeniens befolkning lever i fattigdom och det är stora skillnader mellan levnadsförhållanden i städer och på landsbygd. En dubbel effekt av Covid-19 och kriget i Nagorno-Karabach innebar att BNP föll med 7.4% 2020, vilket var en av de kraftigaste nedgångarna i regionen.

Enligt Världsbanken fanns det i slutet av 2020 farhågor att antalet fattiga skulle kunna komma att öka dramatiskt till närmare 50% av landets befolkning och att antalet armenier som lever i extrem fattigdom skulle kunna öka till 7 % av landets befolkning jämfört med 1.4% 2018. I Världsbankens senaste Macro Economic Outlook (oktober 2021) konstateras att antalet fattiga ökat kraftigt under kriserna, inte minst i städer. Samtidigt har Armenien haft en förvånansvärt stark återhämtning under första halvan av 2021 med en tillväxt på 4.9%, och viss nedgång av arbetslösheten, som förvisso varit historiskt hög. Återhämtningen bedöms dock fortsatt osäker och den relativt låga vaccinationstakten, ökad smittspridning och fortsatt geopolitisk oro riskerar att bryta den positiva utvecklingen. Låg produktivitet, hög arbetslöshet bland inte minst kvinnor och emigration bland främst män, samt kompetens som inte matchar arbetsmarknadens behov utgör även fortsatt centrala utmaningar i landet.

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Tabell 1. Givarkontext

Givargemensam samarbetsstrategi 200X - 20XX undertecknat av [XX] givare. N/A	Gemensamma EU-strategin gäller 2021- 2027 Status på EU-gemensamprogrammering/WBT:
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: EU (431,2 MUSD), Multilaterala organisationer (291,8 MUSD), Tyskland (59,1 MUSD), USA (26,6 MUSD) och Ryssland (15,3 MUSD)	Sverige är den nionde största givaren. Av EU MS är Sverige den tredje största givaren (2,4 MUSD 2019)
EU-delegerat samarbete: xx SEK är mottagna från EU-kommissionen under perioden 20xx-20xx inom stödområdet xx	

Ovan uppgifter är baserade på 2019 års OECD statistik då det ännu inte finns uppdaterade uppgifter på landfördelningen för 2020.

Dialog och samverkan med andra givare så som EU, FN och bilaterala givare är central. I samband med framtagandet av EU-Armenien 2021-2027 Multi-Indicative programme bidrog ambassaden med specifika kommentarer och frågor kring jämställdhet. Förslag till prioriteringar lämnades till EU:s landstrategi för mänskliga rättigheter/demokrati 2021-2024 där jämställdhet var en av de strategiska prioriteringarna. Dialog och främjande om värdegrundsfrågor har också lyfts fram i samtal med regeringsföreträdare och civilsamhället. Sveriges mervärde har under 2021 utkristalliserats närmare och genom Sida har Sverige kunnat agera flexibelt och bidra med efterfrågad expertis. Under 2021 har Sverige aktivt deltagit i möten med en bred grupp givare och dialogen kommer att fortsätta och stärkas under arbetet med underlag av och operationalisering av ny strategi. Samverkan inom ramen

för ambassadens bredare relationer har stärkts genom kommunikation och dialog för att skapa synergier mellan utvecklingssamarbetet och för att nå maximal utväxling mellan de olika politikområdena.

EU är den viktigaste reformpartnern och den största givaren i Armenien. Den totala biståndsvolymen är 180 miljoner euro för den första delperioden (2021-2024) och EU:s stöd till Armenien baseras på det fleråriga vägledande programmet för Armenien (MIP 2021–2027). EU-Armeniens övergripande och utökade partnerskapsavtal (CEPA), som trädde i full kraft i mars 2021, utgör ett nyckelinstrument för ett djupare och utökat samarbete mellan EU och Armenien. I linje med CEPA har Armenien och EU gemensamt utvecklat partnerskapsprioriteringar, undertecknade i februari 2018, som vägleder framtida bilateralt samarbete.

Det svenska engagemanget genom en rad svenska aktörer och myndigheter har intensifierats. Till exempel har Riksrevisionen ett samarbete med Armeniens nationella revisionsmyndighet som med egna medel stärker revisionsmyndighetens kapacitet. Genom ett EU Twinningsarbete i Armenien bedriver MSB ett projekt för att stärka Armeniens nationella krishantering. Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har undersökt möjligheterna att påbörja ett samarbete med Armenien men på grund av Covid-19 har en faktainsamlingsresa skjutits på framtiden. Domstolsverket, SKR och RWI är samarbetsparter inom det bilaterala samarbetet med initiala och pågående insatser.

EU är den största givaren inom området demokrati och mänskliga rättigheter följt av USAID men även GIZ och Schweiz m fl är aktiva inom sektorn. Inom ramen för EU:s Team Europe initiativ (TEI) har EU inlett samarbete med ADA för insatser i södra delen av landet (Syunik-regionen). Norge har initierat kartläggning i syfte att etablera ett bilateralt samarbete. Det finns en stark efterfrågan på svenskt engagemang och expertis samt stöd från armeniskt håll.

Givarbilden inom ekonomisk utveckling är fragmenterad, och det saknas en tydlig överblick och koordinering om vem som gör vad. USAID och EU, samt Världsbanken och Europeiska- och Asiatiska utvecklingsbankerna dominerar sektorn. EU kanaliserar stora delar av stöden till GIZ som planerar viss utfasning ur Armenien. Efter att Armenien drog sig ur associeringsavtalet med EU och istället anslöt sig till den Rysslandsledda Euroasiatiska ekonomiska unionen har samarbetet mellan EU och Armenien varit bitvis problematiskt inte minst inom handelsfrågor. Behoven är stora och Sverige bedöms kunna bidra till Armeniens prioriteringar om minskad arbetslöshet och ökade inkomster.

Efter EU är Sverige den största givaren i den multilaterala finansieringsplattformen E5P och stödet till Armenien är betydande med flera insatser inom energieffektivisering/förnybar energi och avfallshantering. EU är den största givaren bilateralt inom miljö men även Tyskland, USA m fl är aktiva i sektorn. Sidas bilaterala portfölj är under uppbyggnad och givardialogen har intensifierats.

De bilaterala insatserna kompletterar i möjligaste mån och ger ett mervärde till pågående regionala program inom samtliga resultatområden. Sverige strävar efter att anpassa sitt stöd till EUs där det är möjligt.

2.3 Synergier med andra svenska strategier

Den regionala reformstrategin och bilateralt utvecklingssamarbete med Armenien har många beröringspunkter med andra svenska strategier med följande kopplingar och samordning:

Strategin för humanitärt bistånd: Sida har haft ett omfattande humanitärt stöd till Armenien, Azerbajjan och Nagorno-Karabakh. Nära dialog, samarbete och informationsutbyte med den humanitära enheten har varit av betydelse i dialogen med både regeringsföreträdare och FN i Armenien.

Strategin för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018-2022: Sida har ett antal globala program, främst inom media och yttrandefrihet, där insatser med fokus på Armenien ingår.

Strategin för Hållbar Fred 2017-2022: Stöd ges till samarbetsparter som fokuserar på insatser i Armenien inom ramen för denna strategi. Informationsutbyte och dialog om ett pågående kärnstöd och samarbetspart har förts och möjligheten att ta över existerande samarbetspart inom ramen för Armenien samarbetet.

Strategin för stöd genom svenska organisationer i civila samhället: Några svenska organisationer får stöd genom CSO-strategin för verksamhet i regionen där Armenien ingår, bland annat Kvinna till Kvinna. Sida har arbetat aktivt med att koppla ihop de svenska ramorganisationerna med verksamhet i regionen med Sidas samarbetspartners.

Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2018-2022: Det finns synergier som eventuellt kan komma att uppnås genom befintliga ramavtal/MoU med USAID inom garantiområdet där bedömningen av samarbeten för innovativ finansiering kan komma till stånd genom ett bredare regionalt program inom inkluderande ekonomisk utveckling och eventuellt miljö, t.ex. Världsbankens stora paraplyfond för handelsfrågor. Flera andra exempel finns såsom Women's World Banking och Facility for Investment Climate Facility Services (FIAS) som arbetar med kvinnors tillgång till finansiella tjänster respektive förbättrat affärsklimat för företag.

Det finns potential att ytterligare utveckla och bygga vidare på synergieffekter mellan såväl strategier som de faktiska insatser och partner som Sida stödjer regionalt. Synergier mellan strategins stödområden kan också ses över och tydliggöras, t.ex. genom ökat informationsutbyte och löpande samarbete.

3. Resultatredovisning

3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Tabell 3A. Utbetalade medel och antal insatser per stödområde 2021.

Stödområde	Utfall mnkr	Antal insatser
EE 2014-2020:B2 - Östeuropa: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på ökat åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande	13,6	9
EE 2014-2020:A - Östeuropa: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling	9,0	1
EE 2014-2020:B1 - Östeuropa: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på stärkt offentlig förvaltning och rättsväsende	8,3	6
EE 2014-2020:C - Östeuropa: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar	7,1	2

Tabell 3B. Utbetalade medel och antal insatser per globalt mål (Agenda 2030) 2021.

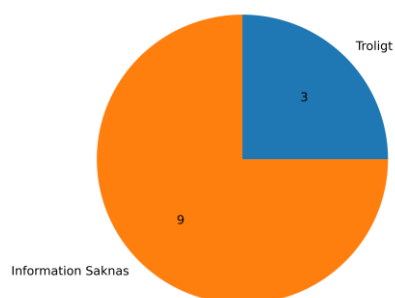

Mål	Utfall mnkr	Antal insatser
5 - Jämställdhet	22,3	6
8 - Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	10,4	2
1 - Ingen fattigdom	10,4	2
16 - Fredliga och inkluderande samhällen	9,4	5
10 - Minskad ojämlikhet	9,1	2
11 - Hållbara städer och samhällen	8,5	3
7 - Hållbar energi för alla	6,0	1
4 - God utbildning för alla	1,4	1
6 - Rent vatten och sanitet för alla	1,4	1
12 - Hållbar konsumtion och produktion	1,4	1
9 - Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	1,4	1
3 - Hälsa och välbefinnande	1,4	1
13 - Bekämpa klimatförändringarna	1,1	1

Tabell 3C. Sannolikheten att insatserna når sina mål.

Sannolikhet	Utfall mnkr	Antal insatser
Information Saknas	30,6	9
Troligt	48,3	3

Diagram 1 - Sannolikheten att insatserna når sina mål (Antal insatser)

Under 2021 planerades ca 50 % av SAK-anslaget användas till demokrati och mänskliga rättigheter, ca 30 % till miljö och klimat och 20 % till inkluderande ekonomisk utveckling. De redan avtalade insatserna bedöms med sannolikhet nå sina mål. Insatser där information saknas om sannolikheten att nå sina mål har ännu inte registrerat en årlig uppföljning. Dessa kommer minska i antalet i takt med att resultatuppföljningar genomförs.

Portföljen inom demokrati och mänskliga rättigheter vidareutvecklades till att inkludera 3 nya civilsamhällesaktörer som Transparency International Anti-Corruption Center (TIAC), Pink Armenia och Women's Resource Center (WRC). Ett kortsiktigt stöd till UNDPs korgfond bidrog till de extrainsatta valen. Resultaten kompletterade den regionala portföljen om kvinnors rättigheter och jämställdhet för att främja mänskliga rättigheter för HBTQI-personer och allmänt stöd till civilsamhället (EPF) samt bekämpning av korruption (TIAC). Ur ett mångdimensionellt fattigdomsperspektiv genomsyrades bidragen framförallt av dimensionen makt och röst, att göra fattiga människors röster hörda och ta hänsyn till i beslutsprocesser. Jämställdhets- och rättighetsperspektivet tillämpas i hela portföljen och resultaten från den multidimensionella fattigdomsanalysen kommer att tas i beaktande då utökning av portföljen planeras och definieras. AUA insatsen (avfallshantering) är under beredning och det återstår att se hur väl de olika

perspektiven kommer att integreras.

Sida bidrar till målen inom Agenda 2030 genom bland annat 6 insatser till mål 5, 1 insats till mål 13; samt 5 insatser till mål 8; Fred, rättvisa och starka institutioner. Bidragen bedöms i ljuset av att fattigdomen i Armenien är starkt kopplad till bristen på social integration och möjligheter, diskriminering och ojämlikhet. Efter kriget i Nagorno Karabach har insatserna inom målområde 2 integrerat ett konfliktperspektiv, och samarbetsparterna applicerat ett konfliktperspektiv genom att anpassa åtgärder och vara involverade i regionala fredsbyggande aktiviteter. Insatserna inom målområde 1 och 3 bedöms överlag kunna integrera ett starkare konfliktperspektiv.

De rättighetsbaserade insatserna har tenderat att inte prioritera miljöperspektivet. Sida bedömer att miljöperspektivet i insatserna är omhändertagna genom förenklade miljöbedömningar, men att detta perspektiv skulle kunna vidareutvecklas och förstärkas ytterligare i portföljen. Som exempel har EPF inkluderat biologisk mångfald i verksamheten genom bland annat publikationen av artikeln "Revision of Important Bird and Biodiversity Areas of Armenia" i International Journal of Zoology and Animal Biology, gemensamt med Armeniens miljöministerium. Detta bedöms vara ett mycket användbart dokument med data och resultat om frågor kring biologisk mångfald i Armenien och konkreta rekommendationer. TIAC har integrerat miljöperspektivet avseende korruption och verksamheten har utökats till att främja transparens inom gruvnäringen. Som ett resultat av detta arbete vidtog man en rättslig åtgärd mot den armeniska regeringen p.g.a. brist på transparens om ingångna avtal och misstänkta affärer inom gruvnäringen rörande företaget Zangezur Copper Molybden Combine.

3.2 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och utveckling av marknadsekonomi

3.2.1 Mål 1: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s krav för att ingå och tillämpa associeringsavtal, inklusive fördjupade frihandelsområden (AA/ DCFTA)

Utvecklingstrend

Den 1 mars 2021 trädde det under 2017 färdigförhandlade CEPA (Comprehensive and Enhanced Partnership Agreement) i kraft. Det nya samarbetsavtalet mellan EU och Armenien är, ur ett handelsperspektiv sett, ett urvattnat alternativ jämfört med det initialt överenskomna associeringsavtalet från 2013. Det avtalet omöjliggjordes dock 2015 då Armenien istället gick med i handelssamarbetet EEU (Eurasian Economic Union) lett av Ryssland. Även om CEPA erbjuder ett ambitiöst spektrum av reformområden vilket inkluderar skrivningar om demokratiska reformer, samarbete inom miljö/klimat, forskning, konsumentskydd och en rad andra frågor så saknar avtalet skarpa skrivningar om exempelvis tullåttnader. Då CEPA inte innehåller tullåttnader och Armenien från den 1 januari 2022 inte längre omfattas av det så kallade GSP+ systemet innebär det att Armenisk export av varor som tidigare exporterades tullfritt till EU nu måste förtullas.^[1]

Sedan Armenien gick med i EEU har Armeniens handel med Ryssland av naturliga skäl ökat samtidigt som den minskat med EU. Enligt Asiatiska utvecklingsbanken förutspås dock en nettoförlust för Armenien^[2]. Avsaknaden av tullåttnader innebär att det blir svårt för Armenien att vara konkurrenskraftiga inom vissa sektorer (t ex textilier) i förhållande till exempelvis grannländer som tecknat associeringsavtal med EU. Även om CEPA är ett betydligt svagare handelsavtal än det tänkta

^[1] [Access2Markets Armenia leaves GSP scheme by 01/01/2022 \(europa.eu\)](https://europa.eu/press-room/en/attachment-data/download/123456)

^[2] [The Impact of Tariff Changes on Armenia's Foreign Trade \(adb.org\)](https://www.adb.org/publications/impact-tariff-changes-armenia-foreign-trade)

associeringsavtalet så innehåller det skrivningar som om det implementeras, bland mycket annat, skulle förbättra affärs- och investeringsklimatet i Armenien.

Relevans

Det finns för närvarande ingen insats kopplad till målområdet i Armenien. En insatsförberedande resa genomfördes under slutet av 2021 med avsikt att identifiera tänkbara samarbetspartners. Ett par uppslag följs upp under ytterligare besök 2022 med målsättningen att konkretisera samarbete under året.

3.2.2 Mål 2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Utvecklingstrend

Armenien har liksom de flesta andra länder drabbats hårt av pandemins effekter på landets ekonomi. Även om en återhämtning kunnat skönjas under 2021 framkommer det av tidiga analyser att det är små- och medelstora företag (SME:s) som drabbats hårdast, inte minst inom tjänste- och transportindustrin. Det har varit fler uppsägningar och lönesänkningar bland SMEs än i stora företag och det har framför allt varit män som drabbats av neddragningar.^[1]

I augusti 2020 antog regeringen en särskild utvecklingsstrategi för SME:s^[2] och i augusti 2021 beslutade regeringen att målsättningen är att fördubbla SME:s andel av BNP från nuvarande 27% till 55% år 2026 för att minska den höga arbetslösheten och utbredd fattigdom.^[3] För att stärka SME:s utvecklingspotential, produktivitet och konkurrenskraft har regeringen inlett en rad reformåtgärder för att komma till rätta med både strukturella och legala hinder. Exempel som kan nämnas är ökad tillgång till kapital, stärkt konkurrenslagstiftning och förenklad process för konkursförfarande.^[4]

Relevans

För närvarande har Sida inget bilateralt program för målet i Armenien, men en större bilateral komponent av det regionala programmet RECONOMY implementeras i Armenien. Den kontrakterade genomförandeorganisationen SDA (Strategic Development Agency) har nu identifierat och tecknat samarbetsavtal med Armenian Tourism Federation för arbete inom turismsektorn samt Armenian National Agrarian University för arbete med pilotprojekt inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Ett antal kapacitetsutvecklingstillfällen har under 2021 genomförts inom ramen för dessa samarbeten som båda har hållbarhetsfokus.^[5] Baserat på inledande aktiviteter och en grundlig

^[1] Beglaryan COVID-impact-on-SME-20.04.pdf (aia.am) och The impact of COVID-19 on small and medium-sized enterprises in Armenia: Evidence from a labor force survey | Small Business International Review (upct.es)

^[2] Ministry of Economy of the Republic of Armenia | Home (mineconomy.am)

^[3] Armenia plans to increase the share of SMEs in GDP to 55% by 2026: Government program | Finport.am

^[4] Ibid.

^[5] Insatsnr: 14073 Reconomy, Armenienfönstret 14073A0102 och dox 038659/21 "RECONOMY Report January-June 202"

marknadssystemanalys har Sida i slutet av 2021 godkänt en fördjupning av pilotprojekten samt ett ytterligare projekt inom digitalisering.

Utöver det finns det ett par regionala program med verksamhet i Armenien såsom exempelvis EBRD:s Women in Business där samarbetet i Armenien fortsatt framskrider positivt. Ytterligare ett finansinstitut deltar nu med utlåning av 10 miljoner euro till kvinnliga entreprenörer i Armenien.^[6]

UNECEs regionala program för utveckling av innovationspolicyer har fortgått med en rad aktiviteter som inkluderat Armenien. En större nationell översyn av innovationssystem för hållbar utveckling i Armenien påbörjades under hösten 2021 och förväntas slutföras under slutet av 2022 eller början av 2023.^[7] Samtidigt som det finns utrymme och skäl att utveckla den bilaterala portföljen inom målområdet, ligger de regionala insatserna som nämns ovan väl i linje med den armeniska regeringens uttalade ambitioner samt oberoende analyser av Armeniens utmaningar vad gäller bristande produktivitet och konkurrenskraft samt tillgång till kapital för SMEs.

3.3 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat

3.3.1 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång, i enlighet med europeisk standard

Utvecklingstrend

Det armeniska rättsväsendet präglas idag av ett antal utmaningar, där lågt förtroende för rättsväsendet bland allmänheten är ett av de mest allvarliga. Den armeniska regeringen genomför Strategin för juridiska och rättsliga reformer 2019-2023, som syftar till att upprätta ett verkligt oberoende och effektivt rättsväsende. Allmänhetens krav på rättsväsendet har ökat och det finns en föreställning att domar är grundade på otillräckligt formulerade juridiska resonemang med långa domstolsprocesser. Domare ser sig nödgade att gradvis bygga upp respekt och förtroende från omvärldens sida, men saknar instrument för detta.⁸

Domstolarna är fortfarande bland de svagaste och minst betrodda av Armeniens institutioner, och omfattande rättsliga reformer på alla nivåer är avgörande för framtida demokratiska framsteg. Att reformera rättsväsendet har varit en hög prioritet för regeringen, och mindre framsteg har hittills gjorts. Under 2021 tillkännagav regeringen om bildandet av en kommission för konstitutionell reform, som även skulle inkludera representanter från det civila samhället.

Relevans

Under 2021 inleddes ett bredare samarbete med aktörer på området demokrati och mänskliga rättigheter. Raoul Wallenbergs institut för mänskliga rättigheter och humanitär rätt (RWI) genomför ett tvåårigt samarbete med främst American University of Armenia (AUA) och Ministry of Justice. Ett utbildningsprogram om människorättsbaserade principer och internationell rätt för företrädare inom rättssektorn bedöms spela en aktiv roll i den pågående reformprocessen i landet. Projektet har ett tydligt jämlikhetsfokus med ett yrkesutbildningsprogram som vänder sig till kvinnor. Projektet bidrog till inrättandet av en forskningsplattform för mänskliga rättigheter, där kapacitetsbyggande

^[6] Insatsnr: 55030203, 13/001196, Dox 004624/22 2021” Results Update on Western Balkans and Eastern Partnership Women in Business Feb 2022”.

^[7] Insatsnr: 12333, 18/000759 Dox 041675/21 “Workplan for Jan 2022 to Aug 2023”

⁸ Insats №: 15547 «Capacity-enhancement of Armenian judges»

aktiviteter kommer att genomföras. Planerade aktiviteter har inte kunnat genomföras fullt ut p.g.a. covid-19, men RWI besökte Armenien under två tillfällen 2021 och anordnade seminarier med aktörer som genomför den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter.⁹

En annan insats är Domstolsverkets förstudie som har resulterat i en ansökan om ett fyraårigt projekt. Projektet väntas bidra till att höja domares professionalism och praktiska färdigheter genom utbildning i bl.a. «judgecraft» (*en fördjupad förståelse av domarens roll – såväl teoretiskt, som praktiskt*), samt förbättra deras interaktion med olika parter i samhället och bidra till att öka allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Huvudsakliga samarbetsparter är de statliga Academy of Justice och Supreme Judicial Council.¹⁰ Bägge insatserna stödjer den armeniska strategin för juridiska och rättsliga reformer för perioden 2019-2023, vilket är en förutsättning för och främjar nationellt ägarskap och långsiktig hållbarhet.

Stödet till Transparency International Anti-Corruption Center (TIAC) har hittills bidragit till bland annat ändringar av den nationella antikorrupsionsstrategin och förberedelse av Corruption Perception Index.¹¹

Sida bedömer att insatserna, trots att få resultat hittills kunnat uppnås, är relevanta och bidrar till målområdet.

3.3.2 Mål 9: Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer, inklusive främjande av fria val.

Utvecklingstrend

Armenien befinner sig i en period där stora reformer behöver genomföras för att skapa transparenta, icke korrupta och demokratiska institutioner. Utan detta reformarbete kommer inte en fungerande demokrati att kunna utvecklas. Extra parlamentsval hölls den 20 juni 2021 efter att en politisk kris uppstod i landet efter kriget 2020 i Nagorno Karabach. Som ett resultat av krigsförlusten krävde oppositionen premiärministerns avgång men gick med på premiärministerns erbjudande att hålla extrainsatta val. ODIHR drog slutsatsen att valen var rättvisa och allmänt välorganiserade i ljuset av kort tidsram. De kännetecknades av intensiv polarisering och kantades av en alltmer inflammatorisk retorik. Valdagen, inklusive rösträkningen, bedömdes överlag som positiv. Internationella och nationella observatörer bedömde valen som fria och rättvisa, i enlighet med internationella standarder. Grundläggande rättigheter och friheter respekterades i allmänhet, och de konkurrerande partierna kunde föra fria valkampanjer och att yttrandefriheten respekterades.¹²

Bekämpning av korruption är ett av de prioriterade områdena för demokratiska reformer jämte reformer av rättsväsendet och polisen. En kommitté för förebyggande av korruption och åklagarmyndigheten för bekämpning av korruption etablerades och domstolar mot korruption och undersökningskommittén mot korruption bildades 2021. Civilsamhället och yrkesorganisationer var i samråd med regeringen om dessa åtgärder. Enligt Corruption Perception Index (CPI) förbättrade Armenien sin ranking avsevärt sedan 2012, bland andra 25 länder. Armeniens CPI 2021 var densamma som 2020 (49/100). Armenien rankas på andra plats bland 19 länder i regionen Östeuropa-Centralasien. Det är endast Georgien som rankas före Armenien i denna region.¹³

⁹ Insats №: 14149 «RWI ARM HR capacity-development programme 2020-2022»

¹⁰ Insats №: 15547 «Capacity-enhancement of Armenian judges»

¹¹ Insatsnr: 15022, UM2021/11639/JERE, Dox 21/000997

¹² ODIHR Election Observation Mission, Final Report, Warsaw 27 October 2021

¹³ Transparency International, CPI 2021, January 2022

Det armeniska medielandskapet är fortfarande mycket polariserat mellan pro- och regeringsfientliga medier, även om antalet mer centristiska röster fortsätter att växa online.

Relevans

Portföljen har hittills haft ett begränsat antal insatser inom målområdet men Sida har ett pågående stöd till UNDP, i samfinansiering med DFID, för att stärka Armeniens parlament sedan början 2020. Projektet bidrar till att stärka parlamentet i alla dess nyckelfunktioner, dvs. lagstiftning, översyn och representation med fokus på ökad kvalitet, transparens och inkludering i den parlamentariska verksamheten. Under 2021 bidrog 3 insatser till målet, särskilt genom stöden till UNDP för parlaments- och valstöd, och kärnstödet till Transparency International Armenia (TIAC). Stödet genom TIAC förväntas bidra till offentlig översyn av de antikorrupsionsreformer som regeringen genomför.

Stödet till det armeniska parlamentet bidrog bland annat till att ett forsknings- och utbildningscentrum institutionaliserades. Genom ökad medvetenhet bland parlamentsledamöterna, särskilt i utskottet för budget och finansfrågor, resulterade ansträngningarna i att lagen om statsbudgeten för 2022 för första gången inkluderade jämställdhetsbudgetering med finansiering i projekten för att ge lika möjligheter för kvinnor och män i belopp på 22 596 043 AMD (ca 400 000 kr).¹⁴

Stödet genom UNDP för att organisera val och säkerställa integriteten i valprocesserna bidrog till förbättring av den centrala valkommissionens (CEC) valverksamhet, inklusive väljarautentisering. Genom stödet kunde CEC genomföra en omfattande väljarutbildningskampanj för specifikt underrepresenterade grupper, inklusive kvinnor och personer med funktionsvariation. Personlig skyddsutrustning till alla vallokaler spelade en viktig roll för att skydda medborgarna från spridning av viruset.¹⁵

En fjärde insats var Sveriges kommuners och regioners (SKR) förstudie med stöd till den pågående decentraliseringsreformen TARA (*Territorial Administrative Reform in Armenia*), med syfte till sammanslagning av de minsta lokala administrationerna. En ansökan om ett flerårigt projekt inväntas och fokus kommer sannolikt vara stärkande av lokal demokrati och lokala administrations kapacitet för att bidra till fiskal decentralisering, utvecklande av kommunal service, stöd till Communities' Association of Armenia, samt utvecklande av lokal dialog och lokal demokrati.¹⁶

Sida bedömer att den relativt nya portföljen är mycket relevant och bidrar till målområdet. Ett av resultaten av insatserna har varit bidraget till fria och rättvisa nationella val. Med hänsyn till parlamentets förändrade sammansättning 2021 återstår att se hur den politiska och sociala situationen i Armenien utvecklas men stödet till Armeniens parlament har bidragit till att bygga institutionell kapacitet bland parlamentetsledamöter och personal.

3.3.3. Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inkl. EU:s strategi för jämställdhet) och icke-diskriminering.

Utvecklingstrend

¹⁴ Insatsnr:13748, UM2020/42452/JERE, Doxnr: 19/001049

¹⁵ Insatsnr:15146, UM2021/19806/JERE, Doxnr: 21/000869

¹⁶ Insatsnr: 14990 Pre-study SKR local governance ARM

Armenien tillämnar sin avsikt att tidigt ratificera Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Sedan dess har frågan om konventionens ratificering blivit politiserad, då vissa grupper i samhället anser att konventionen står i strid med traditionella familjeroller medan andra är av motsatt uppfattning.

Våld i hemmet mot kvinnor utgör ett allvarligt problem trots existerande lagstiftning sedan 2017. Kvinnor är underrepresenterade på nationell, regional och lokal nivå. Regeringen har godkänt en jämställdhetsstrategi för 2019-2023 som formulerar prioriteringar och vägen framåt med jämställdhetsintegrering och arbete i olika sektorer. Det finns endast en kvinnlig minister i regeringen, hälsoministern. Våld, trakasserier och diskriminering mot HBTQI+ personer i det armeniska samhället utgör fortsatt en utmaning. Utredningar av sådana fall är i allmänhet ofullständiga, och det finns inget effektivt rättsligt skydd mot brott baserade på sexuell läggning eller identitet.

Förhållandena och utrymmet för det civila samhället har förbättrats avsevärt de senaste åren, och civilsamhällesorganisationer har blivit en viktig ansvarsutkrävande aktör av regeringen. Vissa civilsamhällesorganisationer, särskilt progressiva grupper som arbetar inom områdena demokrati och mänskliga rättigheter, möts av hatretorik, smutskastningskampanjer och desinformation relaterat till deras finansiering och uppdrag från de nationalistiska grupperna.

Relevans

Under 2021 beviljades två nya samarbetsparter stöd inom portföljen för att öka kvinnors rättigheter, HBTQI+ rättigheter och stöd till civilsamhället. Insatserna bidrog till Agenda 2030-målen 5. Jämställdhet; 10. Minskad ojämlikhet; 16 Fred, rättvisa och starka institutioner. Det finns anledning att i framtiden främja samverkan mellan civilsamhällets organisationer och myndigheter så långt det är möjligt för att bidra till ökade resultat. Ett av målen med stödet till Women's Resource är att stödja kvinnor och flickor i Armenien i att driva jämställdhetsagendan framåt i den postrevolutionära kontexten och efter kriget i Nagorno-Karabach samt stärka medborgarrörelsen för ett effektivt politiskt agerande mot könsbaserat våld och agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

Ett kärnstöd till Transparency International-Armenia (TIAC) avtalades för 2022 - 2023 i syfte att stödja TIAC:s pågående insatser för att främja policy- och lagstiftningsförändringar och ökad transparens. Stödet till en HBTQI+ organisation bidrog till att juridisk och psykologisk rådgivning kunde tillhandahållas till HBTQI+-personer och en hot line service var tillgänglig för mottagarna 24 timmar om dygnet.¹⁷ Stödet till Eurasia Partnership Foundation (EPF) har bidragit till att en bredare grupp av civilsamhällesaktörer kunnat nås genom vidareförmedling till både Jerevan-baserade och mindre lokala organisationer ute i landet som hittills resulterat i utbildning och höjning av allmänhetens medvetenhet om olika aspekter av det offentliga livet och övervakning av regeringsreformerna.¹⁸

Sida bedömer att portföljen är mycket relevant och bidrar till målområdet och till de förväntade förändringen. Eftersom insatserna för att främja jämställdhet är relativt nya i portföljen är det för tidigt att utvärdera resultaten.

¹⁷ Klaradianr: UM2021/18120/JERE, Insatsnr: 15076, Doxnr: 21/000999

¹⁸ Klaradianr: UM20201/02720/JERE, Insatsnr:14115, Doxnr: 20/000359

3.4 Stödområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

3.4.1 Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi.

Utvecklingstrend

Trots vissa förbättringar under de senaste åren bedöms Armeniens miljösituation fortfarande som mycket besvärlig och klimatförändringarna driver utvecklingen i fel riktning.¹⁹ Luftföroreningar, främst från energisektorn och transporter/trafik, orsakar enligt WHO ca 2750 dödsfall per år och informationen till allmänheten om luftkvalitet är mycket begränsad.²⁰ Många miljörelaterade problem är kopplade till ett ohållbart nyttjande av mark och andra naturresurser. Regeringen har särskilt lyft vissa miljöfrågor, till exempel Sevansjöns kritiska situation med överutnyttjande och föroreningar, men arbetet har inte lett till några större förbättringar i praktiken.

Relevans

Det amerikanska universitetet, the American University of Armenia, AUA har under hösten färdigställt en omfattande analys av tre prioriterade avfallsströmmar (bland annat för förpackningar och bilbatterier). AUA har med dessa studier som grund lämnat in (januari 2022) ett första förslag till programkoncept.²¹ Ett stöd till ett omfattande program för hållbar avfallshantering, med fokus på källsortering, i linje med EU-standard beräknas beslutas under första halvåret 2022. Programmet kommer preliminärt inkludera stöd till såväl investeringar/utrustning, kapacitetsbyggande som utveckling av policy och legalt ramverk samt involvera pilotkommuner, ansvariga ministerier, civila samhället och privata sektorn. Stödet bedöms väl komplettera det svenska stödet via E5P till två regionala avfallsdeponier i Yerevan och Kotay-Gegharkunik, vilka i dag i stort saknar källsortering.

Dialog med bilaterala givare har intensifierats och information om var Sverige kan komplettera och hitta sitt mervärde börjar ta form.

3.4.2 Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi.

Utvecklingstrend

Armenien är väldigt beroende av fossil energi. Olja och gas står för ca 75% av landets energibehov, och energieffektiviteten är låg jämfört med EU-genomsnittet.²² Regeringen har instiftat nya lagar för att stimulera en utveckling mot mer förnybar energi och energieffektivisering och insatser, bland annat via E5P, genomförs.

Relevans

Sverige har bidragit till det armeniska fönstret av den multilaterala finansieringsplattformen E5P via medel från det regionala anslaget.²³ Projekt för förbättrad avfallshantering och energieffektivisering-

¹⁹ Policy brief on Environment and Climate Change in Eastern Europe, September 2020, page 20.

²⁰ WHO, Ambient air pollution: a global assessment of exposure and burden of disease, 2016, Annex 2 page 64.

²¹ Doxnr: 21/000522

²² Policy brief on Environment and Climate Change in Eastern Europe, page 25.

²³ Insatsnr: 55030134 E5P Eastern European Energy Efficiency and Environment Partnership

/förnybar energi är under genomförande och ett flertal nya projekt finns i pipeline varför det beslutades om en påfyllnad av det armeniska fönstret under 2021.

En insats via UNDP för energieffektivisering och förnybar energi har nyligen påbörjats.²⁴ Förutom planerade konkreta förbättringar i en pilotkommun avser stödet att utveckla en nationell modell för effektivt stöd till kommunala energisystem som i högre grad fokuserar fattiga och sårbara grupper. Insatsen avser komplettera det stöd till energieffektivisering och förnybar energi som pågår via ESP, bl a för energieffektivisering i kommunala byggnader och införande av modern gatubelysning i Jerevan.²⁵

NEFCO utvecklar, baserat på lång erfarenhet i Ukraina samt en genomförd marknadsanalys i Armenien, ett kreditprogram för energibesparingar i kommunala byggnader som skolor och sjukhus.²⁶ Finansministeriet har bekräftat programmets relevans och har tagit fram en lista över relevanta kommuner för inledande aktiviteter. På grund av konflikten med Azerbajdzjan så har det förberedande arbetet med bl a analys av kommunernas finansiella kapacitet försenats.

4. Implikationer

Sveriges relativt nya utvecklingssamarbete i Armenien är överlag relevant, även om inte minst arbetet inom inkluderande ekonomisk utveckling är i en uppbyggnadsfas. Samarbetet uppvisar hittills preliminärt goda resultat inom de tre stödområdena trots förekomst av initiala förseningar med uppstart av samarbeten på grund av kriget i Nagorno-Karabach och politisk turbulens. Armenien står fortsatt inför betydande utvecklingsutmaningar. Detta gäller särskilt ojämlikhet, diskriminering och fattigdomsklyftor inom alla tre fattigdomsdimensioner. De planerade och pågående programmen förväntas bidra till några av de viktigaste reformerna, ett oberoende rättsväsende och antikorrupktion.

Insatsportföljen har till stor del byggts upp under samarbetets två första år, och går nu in i en operationaliseringsfas under den nya antagna strategin. Sida kommer att fortsätta bygga upp en portfölj som under 2022 och framöver fokuserar på större och mer långsiktiga stöd som Sida bedömer relevanta i den process Armenien nu befinner sig i. Det är av vikt att framtida stöd är efterfrågestyrd och flexibla till sin natur och att den portfölj Sida bygger upp består av en blandning av aktörer och en bredd i tematiken för att kunna möta de olika utmaningar som kan uppstå. Det svenska stödet är relevant inom alla tre samarbetsområden liksom uppdraget om bredare relationer, varför Sida föreslår att inom den nya strategin ska fortsätta att stödja dessa, med beaktande av följande aspekter.

- *Trappa upp befintliga pilotprojekt* med erfarenheter inom avfallshantering, närmare givarsamordning samt genom att fortsätta utveckla kopplingen till uppdraget bredare relationer.
- *Stärka och utveckla arbetet inom handel för hållbar utveckling* för att komplettera portföljen inom inkluderande ekonomisk utveckling
- *Vidareutveckla den multidimensionella fattigdomsanalysen som verktyg*, samt tydliggöra kopplingen med uppdraget om bredare relationer.
- *Fortsätta att stärka synergier mellan programmen och regionala samarbetet* för ömsesidigt kapacitetsstärkande samt ökade effekter på strateginivå.

²⁴ Doxnr: 21/001433

²⁵ Doxnr: 13/001237

²⁶ Doxnr: 16/001202, Sida Consultant Cooperation Fund for Eastern Partnership Annual Report 2020, page 1.

- *Utröna möjligheterna till samarbeten med lämpliga aktörer bilateralt inom stödområde 4* samt utröna möjligheter till samarbeten inom nexus. Det finns anledning att följa hur de insatser Sida väljer att stödja kan bidra till en fredlig utveckling och för att vara medveten om hur en negativ utveckling skulle påverka portföljen. En kartläggning inom området mänsklig säkerhet i juni 2021 visade att stöd till informell dialog på flera nivåer är av vikt för att bygga relationer mellan experter, civilsamhället, på gräsrotsnivå och (om möjligt) officiella nivåer samt bredda det offentliga utrymmet för diskussion om fredsalternativ. Freds- och konfliktförebyggande är centralt för att främja fredlig och hållbar demokratisk utveckling i landet.
- *Stärka konfliktperspektivet i alla resultatområden*, eftersom den geopolitiska situationen påverkar utvecklingen som helhet. Under året kommer Sida också att titta vidare på möjligheterna att ge stöd till någon aktör som arbetar specifikt inom området alternativt bygga på existerande samarbete med en civilsamhällesaktör. Detta bör samordnas nära med kommande regionala insatser.
- *Bedöma vilka kanaler som är bäst lämpade för samarbetet* kommer att beaktas för att eftersträva effektivitet och synergier med befintligt stöd i takt med dialog och kartläggning av aktörer och andra givare. Då kontexten fortsätter att förändras krävs ett agilt/flexibelt förhållningssätt och beredskap för att kunna anpassa och göra strategiska val av insatser och lokala initiativ till rådande behov.
- Den pågående invasionen och dess kortsiktiga och långsiktiga effekter och konsekvenser för reformsamarbetet samt hur det kan komma att påverka Sveriges verksamhet i Armenien analyseras efter hand.
- Det civila samhället utgör fortsatt en viktig kraft för att säkra att dessa frågor inte förvinns från den politiska agendan. Vidare ser Sida ett behov av fortsatt stöd för att stärka rättssäkerheten, samt stöd till att stärka demokratiska institutioner.
- Portföljen inom inkluderande ekonomisk utveckling ska utvecklas för att minska rådande inkomstfattigdom och arbetslöshet.
- Med ökade krav för engagemang med aktörer och en planerad utökad portfölj ställs ytterligare krav på de begränsade resurserna. En fortsatt dialog angående planeringen av resurstillskott är önskvärt.